

Beelden van Apollo, Venus en Mercurius teruggevonden

Tussen Assen en Stadskanaal ligt een dorpje Gasselte in de gemeente Aa en Hunze. In Gasselte staan drie grote witte beelden van de Griekse goden Apollo, Venus en Mercurius. Nu vraagt u zich natuurlijk af wat dit met Eyckenstein te maken heeft. Dat zal het volgende verhaal duidelijk maken.

Voordat de familie Van Boetzelaer in 1876 Landgoed Eyckenstein kocht, was het in handen van de familie Eyck (vanaf 1818 Eyck van Zuylichem). In 1787 vluchtte Adriaan Hendrik Eyck als patriot naar Frankrijk, omdat de patriottische burgerkorpsen niet meer opgewassen waren tegen het leger van de Pruisische koning Frederik Willem II, waarna de orangisten de macht in de stad Utrecht overnamen. Op grond van een proces dat bij verstek tegen Eyck werd gevoerd, werden al zijn bezittingen in beslag genomen. Terwijl Eycks zuster er nog woonde, werd Eyckenstein in 1791 geplunderd en in hetzelfde jaar nog werd het geveild en verkocht. Na de uitbraak van de Franse Revolutie kon Eyck weer naar Nederland terugkeren en kon hij zijn landgoed terugvorderen, maar de aangerichte schade was niet meer terug te draaien.

Terug nu naar de drie beelden. Uit verschillende oude krantenartikelen uit het Nieuwsblad van het Noorden (bron: Koninklijke Bibliotheek) valt te reconstrueren dat de beelden in de tijd van Eyck op Eyckenstein gestaan moeten hebben.

In het eerste artikel op 10 februari 1900 staat dat er een oude boerderij in Gasselte is gesloopt van een landbouwer Rudolf Prins, die was overleden. Tijdens de sloop bleek dat één van de oudste woonhuizen van Gasselte te zijn. Verder stonden er

"in den tuin vóór dat gesloopte woonhuis een drietal merkwaardige producten van beeldhouwkunst, waarvan men zegt dat zij omstreeks 1800 door te Gasselternijveen wonende schippers uit Egypte zijn aangevoerd".

Op 29 september 1933 verscheen er in het Nieuwsblad van het Noorden een artikel waarin vermeld stond dat de drie beelden (nu ondertussen "*eigendom van de familie Hadders, Pruis en Rosing*") vernield waren: de hoofden waren verwijderd en enkele armen waren verbrijzeld. Of de hoofden echt verdwenen waren en hoe ze dan weer teruggekomen zijn, is niet bekend. Volgens dit artikel heeft deze beeldengroep ongeveer drie eeuwen in Gasselte gestaan.

Een derde artikel op 22 februari 1936 berust op een studie naar deze beelden door de heer Houwink van Meppel. De beelden hadden ooit in de tuin van een deftig landhuis te Gasselte gestaan, dat bewoond werd door de bekende Drentse familie Alingh. Toen de laatste telg Alingh gestorven was, was het landhuis in handen van de familie Prins gekomen. Dit huis is in 1899 gesloopt. Met de sloop is volgens het artikel zeer veel van waarde

"gesloopt of te loor gegaan; een fraaie muurschildering viel in puin, tal van gebrande glazen met schilderwerk en opschriften geraakten in vreemde handen. Naar het verhaal wil, is men twee dagen bezig geweest met het verbranden van papieren en documenten, die in een der vertrekken waren gevonden. Van het landhuis is dus bitter weinig overgebleven; alleen de zandsteenbeelden, waarvan de twee grootsten door het volk Adam en Eva, het kleinste Petrus genoemd wordt."

In dit krantenartikel wordt ook de oorsprong van de beelden duidelijk: "*Uit erkentelijkheid brachten schippers uit Utrecht hem deze beelden, en wel in den bewogen tijd der Patriotten en*

Prinsgezinden". Ze waren bestemd voor de schout Albert Alingh, die dit ambt van 1784 tot 1810 bekleedde. En hier wordt ons de relatie met Eyckenstein duidelijk, namelijk dat de beelden, zo vervolgt dit artikel

"van Utrecht afkomstig zijn en wel uit den tuin van een hooggeplaatsten ambtenaar Eik en Zuil geheeten. Mogelijk sluimert hierin een kern van waarheid. Immers de heer Adriaan Hendrik Eyck liet in 1787 huis en haard, zijn buiten Eyckenstein bij Utrecht, in den steek en vluchtte naar het buitenland. Zijn goederen, waaronder de beelden, werden verbeurd verklaard en - erger nog - gedeeltelijk door 't volk geplunderd. Schippers zullen de beelden voor een prijsje gekocht hebben, omze mee te voeren - een zware vracht- naar Gasselte".

"Eik en Zuil", dat moet ongetwijfeld Eyck van Zuylichem zijn, maar de schippers hebben de naam niet goed onthouden.

Ook op 21 januari 1987 verscheen er weer een artikel waarin deze beelden genoemd worden, die ondertussen in de pastorie van de kerk in Gasselte staan. Daarin staat onder andere: *"Het is niet duidelijk of de Gasselternijveense schippers zelf aan de plunderingen deelgenomen hebben of dat ze de beelden van de plundersaars gekocht hebben"*.

Zo blijkt dus dat deze drie beelden ooit op Eyckenstein gestaan hebben en dat ze hoogstwaarschijnlijk via plundersaars, schippers, de familie Alingh, de familie Prins en de familie *"Hadders, Pruis en Rosing"* uiteindelijk in de pastorie terechtgekomen zijn.

Lex van Boetzelaar